

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
Золотоніського районного відділу поліції
Головного управління Національної поліції в
Черкаській області
11.09.2024**

м. Київ, 2024

I. Вступ

Для виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 11.09.2024 групою НПМ здійснено відвідування Золотоніського районного відділу поліції Головного управління Національної поліції в Черкаській області (далі – відділ поліції, РВП, Золотоніський районний відділ поліції, Золотоніський РВП).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Тептюк Максим Петрович, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у Черкаській області;

Григоров Михайло Сергійович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Строкань Сергій Ігоревич, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Черпаков Геннадій Валерійович, представник громадської організації.

Золотоніський районний відділ поліції розташований за адресою: Черкаська область, місто Золотоноша, вулиця Січова, 3 (фото 1, 2).

Протягом 2024 року співробітниками відділу поліції затримано 118 осіб, з яких: за підозрою у вчиненні злочину – 28 осіб, за вчинення кримінальних проступків – 75 осіб, за вчинення адміністративних правопорушень – 15 осіб.

Попередні зауваження.

Попереднє відвідування Золотоніського районного відділу поліції групою НПМ здійснено 26.02.2024.

За результатами попереднього відвідування керівництву РВП надано наступні рекомендації щодо:

створення умов для забезпечення вільного доступу до приміщень відділу поліції осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення;

обладнання кімнати для затриманих відділу поліції у відповідності національним і міжнародним стандартам.

У ході відвідування встановлено, що рекомендації, надані за результатом попереднього відвідування, не виконані.

Однак, з метою виконання вищезазначених рекомендацій керівництвом Золотоніського районного відділу поліції постійно проводиться робота з органами місцевого самоврядування щодо залучення субвенційних коштів, в результаті чого на протязі 8-ми місяців 2024 року на рахунок ГУНП в Черкаській області надійшли грошові кошти в сумі 555 000,00 грн.

У зв'язку з чим, у вересні 2024 року планується початок ремонтно-будівельних робіт по облаштуванню входу до адміністративної будівлі Золотоніського РВП пандусом (підйомним) механізмом та засобами відеофіксації.

Крім того, в Золотоніському РВП продовжуються ремонтні роботи з метою запровадження моделі ефективного поліцейського офісу формату «Front-office» та обладнання системи «Custody Records».

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (стаття 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, частина 1 статті 28 Конституції України).

1. Упродовж 2024 року до Золотоніського районного відділу поліції надійшло 1 повідомлення громадянина про можливі неправомірні дії працівників поліції, а саме побиття.

Однак, у порушення вимог частини 4 статті 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) та частини 3 статті 8 Закону України «Про Державне бюро розслідувань», керівництво відділу поліції **невідкладне інформування відповідного територіального управління Державного бюро розслідувань про можливе кримінальне правопорушення, яке за інформацією заявника (потерпілого) вчинене працівниками поліції, не здійснило.** За вказаним фактом відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) не внесені.

За результатом перевірки фактів, викладених у вищезазначеному повідомленні, дисциплінарною комісією ГУНП в Черкаській області проведено службове розслідування за результатами якого порушень службової дисципліни у діях поліцейських не встановлено.

Крім того, 15.03.2024 у протоколі про адміністративне затримання [REDACTED] в графі «скарги, зауваження до дій посадових осіб поліції», затриманий зазначив про нанесення йому тілесних ушкоджень, використання відносно нього спеціальних засобів та психологічного тиску працівником поліції Золотоніського районного відділу поліції.

У ході проведення перевірки за вказаним фактом працівниками поліції Золотоніського РВП ознак кримінальних правопорушень не встановлено.

Як наслідок, про неправомірні дії працівників поліції відомості до ЄРДР не внесені, що може свідчити про можливе укриття фактів, які потребували реагування з боку підрозділів Державного бюро розслідувань.

Оцінка дій поліцейських самими поліцейськими не може вважатися об'єктивною та є прямим порушенням норм Кримінального процесуального кодексу України.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Комітет) (Чотирнадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2004)28) зазначав, що віра в можливість заборони катувань та інших форм жорстокого поводження опиняється під загрозою кожного разу, як тільки посадові особи, що мають нести відповідальність за подібні зловживання, уникають відповідальності за свої дії. Якщо після появи інформації, в якій йдеться про жорстоке поводження, не з'являється швидка та дієва відповідь, тоді ті, хто схильний до застосування жорстокого поводження по відношенню до позбавлених волі осіб, швидко увірують – і зовсім небезпідставно – що вони можуть чинити так безкарно. Всі зусилля, спрямовані на ствердження правозахисних принципів через політику ретельного підбору персоналу та професійної підготовки будуть підірвані. В разі, коли не вдасться вжити ефективного реагування, відповідні особи – колеги, старше керівництво, органи, що проводять розслідування – неминуче стають учасниками процесу корозії цінностей, що складають основи демократичного суспільства.

2. Підпунктом 11 пункту 3 наказу Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських» визначена необхідність проведення щотижневих комісійних обстеження всіх службових приміщень та транспортних засобів з метою виявлення та вилучення сторонніх предметів, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень затриманим особам.

Однак, у порушення вищезазначених вимог у Золотоніському районному відділі поліції **комісійні обстеження всіх службових приміщень та транспортних засобів проводяться лише раз на місяць.**

3. У порушення вимог пункту 3 Положення про кімнати для проведення слідчих дій та інших заходів в органах і підрозділах внутрішніх справ України, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 18.12.2003 № 1561 (далі – Положення), підпунктів 9, 10 пункту 3 наказу Національної поліції України від 21.07.2017 № 747 «Про оголошення вироків судів стосовно колишніх поліцейських», у Золотоніському районному відділі поліції, незважаючи на наявність **кімнати для проведення слідчих дій (фото 3), процесуальні дії із затриманими особами проводяться в кімнаті для прийому громадян, а також у службових кабінетах працівників РВП, без належної відеофіксації таких дій.**

Зокрема, 18.05.2024 процесуальні дії із затриманим [REDACTED] проводились в службовому кабінеті № 307 відділу поліції, без їх фіксації, про що

зазначено у протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення.

Аналогічні порушення встановлені під час проведення допиту [REDACTED] та [REDACTED].

4. Водночас, відповідно до пункту 7 розділу VI Інструкції з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 23.05.2017 № 440 (далі – Інструкція), з метою забезпечення прав затриманих осіб, розгляд обставин їх затримання або доставлення до територіального підрозділу поліції, опитування й інші процесуальні дії з відвідувачами, запрошеними та доставленими до територіального підрозділу поліції особами проводиться в спеціально облаштованих службових приміщеннях територіального підрозділу поліції, які охоплюються системою цілодобового відеоспостереження, із забезпеченням можливості зберігання записів не менше 30 діб, з обов'язковим виведенням відеозображення в режимі онлайн на монітор чергового чергової частини.

Однак, на момент відвідування чергової частини відділу поліції, групою НПМ встановлено, що зазначені вище вимоги не дотримуються, а **відеозаписи не зберігаються**.

Комітет у своїй доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [СРТ/Inf (2024) 20] підкреслив, що електронний запис (аудіо та відеофіксації) поліцейських допитів є важливим додатковим засобом захисту від неналежного поводження з особами, які перебувають під вартою в поліції. Такий засіб може забезпечити повний і достовірний запис процесу допиту, тим самим значно полегшуючи розслідування будь-яких звинувачень у неналежному поводженні. Це в інтересах як осіб, які зазнали жорстокого поводження з боку поліції, так і поліцейських, які стикаються з необґрунтованими звинуваченнями в застосуванні фізичного або психологічного насильства.

5. У порушення підпункту 1 пункту 1 розділу VII Інструкції, у відділі поліції кімната для затриманих не функціонує, відповідно до наказу ГУНП в Черкаській області від 29.12.2018 № 3301 «Про тимчасове зупинення діяльності кімнат для затриманих», у зв'язку з невідповідністю національним та міжнародним стандартам

Діяльність кімнати для затриманих у відділі поліції тимчасово зупинено з метою усунення недоліків, виявлених під час проведення комісійних обстежень ГУНП в Черкаській області у 2018 році. Однак, з того часу жодних дієвих заходів щодо відновлення функціонування та приведення умов утримання в зазначеній кімнаті до вимог національних та міжнародних стандартів керівництвом ГУ НП в Черкаській області не вжито.

Перебування затриманих осіб у відділі поліції без поміщення їх до кімнат тимчасового затримання може призводити до утримання їх в умовах несвободи під контролем працівників поліції у непередбачений законом спосіб,

незабезпечення необхідним харчуванням, питною водою, вільним доступом до туалету тощо.

У своїх доповідях Комітет (Дванадцята Загальна доповідь СРТ/Inf(2002)15) зазначає про необхідність забезпечення затриманих осіб харчуванням (мінімум один раз на день повноцінним харчуванням, щось більш суттєве, ніж бутерброд), доступом до води, туалету. Особи, які повинні провести ніч в місці тримання, мають бути забезпечені чистим матрацом та ковдрами.

6. Відповідно до статті 10 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання кожна держава-сторона повною мірою забезпечує включення навчальних матеріалів до програм підготовки персоналу правових органів, цивільного чи військового медичного персоналу, державних посадових осіб, які можуть мати відношення до утримання під вартою й допитів осіб, які зазнали будь-якої форми арешту, затримання чи ув'язнення, або до поведження з ними. Кожна держава-сторона включає цю заборону до правил чи інструкцій, які стосуються обов'язків і функцій будь-яких таких осіб.

Однак у порушення вимог зазначеної Конвенції в окремих посадових інструкціях працівників Золотоніського РВП відсутня інформація про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження і покарання.

Порушення права на свободу та особисту недоторканість (стаття 29 Конституції України, стаття 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

7. Під час відвідування встановлені факти зловживання працівниками поліції правом на свободу та особисту недоторканість затриманих осіб.

Зокрема, під час затримання [REDACTED] в протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, слідчим слідчого відділу Золотоніського РВП зазначено, що особу фактично затримано о 20:35 год 05.01.2024. Однак, в зауваженні до протоколу [REDACTED] в присутності захисника зазначив, що фактично був затриманий співробітниками поліції о 15:00 год 05.01.2024.

Аналогічний факт встановлено під час затримання [REDACTED].

Кримінальне процесуальне законодавство України чітко регламентує дії уповноважених службових осіб, які здійснюють затримання. Хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі, а особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою.

Як результат, у вищезазначених випадках службові особи поліції не зафіксували часу фактичного затримання особи, що призвело до порушень низки її прав, у тому числі, права на свободу та особисту недоторканість.

Зловживання правами затриманих осіб щодо неналежного документування моментів фактичних затримань призводить до того, що процесуальний статус особи залишається невідомим у період коли особа офіційно не була затримана, проте перебувала під контролем працівників поліції.

Факти порушень прав затриманих щодо відсутності у протоколах необхідної інформації вже знайшли своє відображення в рішеннях Європейського суду з прав людини (справа «Гриненко проти України» (заява № 33627/06), адже право на свободу та особисту недоторканість має першочергове значення у демократичному суспільстві.

Крім того, з інформації отриманої від службових осіб відділу поліції, за вищезазначеними фактами службові розслідування не проводились.

8. Окрім того, при вивченні протоколів про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину в окремих випадках встановлено порушення щодо їх відповідності вимогам кримінального процесуального законодавства.

Так, у порушення статті 104 Кримінально процесуального кодексу України в окремих випадках службові особи відділу поліції у протоколах про затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, не зазначають інформацію про час проведення процесуальної дії.

Зокрема у протоколах про затримання [REDACTED], [REDACTED] та [REDACTED]. відсутні відомості про час закінчення процесуальної дії (складання протоколу).

Порушення права на професійну правничу допомогу (стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, стаття 59 Конституції України, стаття 213 Кримінального процесуального кодексу України).

9. У порушення вимог пункту 18 розділу VI Інструкції, незважаючи на наявність у відділі поліції кімнати для конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками (фото 4), вона не використовується за призначенням, у зв'язку з чим такі побачення проводяться в службових кабінетах працівників та кімнаті для прийому громадян.

10. Незважаючи на вимоги пункту 20 розділу VI Інструкції, у журналі інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим відсутні записи про проведення конфіденційних побачень затриманих із захисниками із зазначенням часу початку таких побачень та їх закінчення.

Крім того, зазначений журнал ведеться неналежно, оскільки встановлено, що окремі повідомлення про затримання не зафіксовані в ньому, відповідно до абзацу третього пункту 8 розділу VI Інструкції.

Зокрема, відсутня фіксація повідомлення про затримання [REDACTED] та [REDACTED].

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу (стаття 49 Конституції України).

11. Пунктом 14 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліція відповідно до покладених на неї завдань вживає всіх можливих заходів для надання невідкладної, зокрема домедичної і медичної, допомоги особам, які постраждали внаслідок кримінальних чи адміністративних правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я.

У порушення вимог частини першої статті 12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу» та Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати медичну допомогу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.11.2012 № 1115, в Золотоніському РВП тільки 1 працівник зі всього складу (за штатом 171) пройшов підготовку щодо володіння знаннями і практичними навичками надання домедичної допомоги та отримав відповідне посвідчення.

Порушення прав осіб з інвалідністю (стаття 9 Конвенції про права осіб з інвалідністю).

12. Встановлено факти порушення вимог пунктів 5.3, 6.1.2 Державних будівельних норм України 2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель та споруд. Основні положення», затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.11.2018 № 327, оскільки вхід до будівлі відділу поліції не обладнано зовнішнім пандусом (підйомним пристроєм), у зв'язку з чим маломобільні групи населення без сторонньої допомоги не можуть потрапити до приміщень РВП.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Золотоніському районному відділу поліції Головного управління Національної поліції в Черкаській області забезпечити:

1. внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомостей про кримінальні правопорушення, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань, та невідкладне інформування територіального управління Державного бюро розслідувань відповідно до частини 4 статті 216 КПК України;

2. проведення щотижневих комісійних обстежень всіх службових приміщень та транспортних засобів з метою виявлення та вилучення сторонніх предметів, які можуть бути використані для заподіяння тілесних ушкоджень затриманим особам;

3. проведення процесуальних дій із запрошеними, доставленими та затриманими особами в спеціально облаштованих службових приміщеннях з їх відеофіксацією;

4. зберігання відеозаписів з камер відеоспостереження у Золотоніському районному відділі поліції не менше 30 діб;

5. відновлення функціонування кімнати для затриманих, умови тримання в якій відповідатимуть національним та міжнародним стандартам;
6. внесення до посадових інструкцій всіх співробітників РВП інформації про заборону катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання;
7. припинити практику зловживання правом на свободу та особисту недоторканість затриманих осіб, шляхом фіксації у протоколах достовірного часу фактичного затримання;
8. дотримання вимог статті 104 КПК України в частині фіксації у протоколах інформації про час закінчення складання протоколу;
9. проведення конфіденційного побачення затриманих осіб із захисниками у відділі поліції в спеціально облаштованій кімнаті;
10. внесення до журналу інформування центрів з надання безоплатної правничої допомоги затриманим інформації про час початку та закінчення конфіденційних побачень затриманих із захисниками та належне його ведення;
11. проходження підготовки щодо володіння знаннями і практичними навичками надання домедичної допомоги працівниками поліції, які зобов'язані надавати медичну допомогу з отриманням відповідного посвідчення;
12. умови для вільного доступу до приміщень відділу поліції осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення.

До звіту додаються наступні документи та матеріали:
Фотознімки, отримані за результатами відвідування відділу поліції.

Керівник групи НПМ

**Заступник начальника відділу
інспектування об'єктів контролю в
правоохоронних, судових органах та
військових формувань Департаменту з
питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини**

Сергій КОНОПЛЯСТИЙ

Додатки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

